

Stockholm den 7 oktober 2020

Näringsdepartementet
Dnr N2020/0235302353
103 33 Stockholm

KLYS synpunkter på promemorian om omsättningsstöd till enskilda näringsidkare

Inledning

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges yrkesverksamma kulturskapare och företräder genom våra 14 medlemsorganisationer ca 30.000 enskilda kreatörer och konstnärer inom alla kulturområden; musik, bild/form, scenkonst, film, litteratur och journalistik. I princip alla dessa är frilansare i någon form och majoriteten driver eget företag, i första hand som enskilda näringsidkare. Enligt en rapport från Konstnärsnämnden från 2017 har drygt hälften av de yrkesverksamma kulturskaparna företagsformen enskild firma.

Kulturarbetsmarknaden är en av de branscher som drabbats hårdast av pandemin och av de restriktioner som regeringen infört i form av begränsningar för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Flera rapporter och enkäter visar på enorma ekonomiska förluster för denna bransch. Jämför t ex Konstnärsnämndens rapport *Konstnärers ekonomiska villkor under pandemin*, som nyligen offentliggjorts.

Det har också blivit allt tydligare att den grupp på arbetsmarknaden som valt att driva sin verksamhet som enskild firma i princip fallit utanför alla regeringens stöd- och krisåtgärder. De har inte tillgång till sk korttidsarbete såsom egenföretagare med aktiebolag, de har svårt att få tillgång till a-kassa även med de lättnader som regeringen infört under pandemin, och de har inte i någon större utsträckning kunnat söka omställningsstöd, eftersom de har väldigt små fasta kostnader.

En aktiebolagsägare som är anställd i sitt eget bolag och som normalt har en månadslön på 25.000 kr har under 2020 möjlighet att få 147.000 kr för korttidsarbete från staten och en aktiebolagsägare med en månadslön på 44.000 kr kan få över 260.000 kr i stöd. Ett motsvarande permitteringsstöd till den som får sin lön som enskild näringsidkare har saknats.

KLYS tog redan i mars fram ett *förslag till krispaket för kulturen* där vi i ett tidigt skede påtalade behovet av att låta enskilda näringsidkare omfattas av korttidsarbete samt behovet av att öppna arbetslöshetsersättningen för denna frilansgrupp på ett mer långtgående sätt än vad som gjorts hittills. Vi deltog också under våren aktivt i *Uppropet för enskilda firmor*, som nu skrivits under av långt över 8.000 personer och som kräver åtgärder på området.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Teaterförbundet för scen och film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmares Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR

När KLYS träffade näringsministern, arbetsmarknadsministern och kulturministern den 21 augusti presenterade KLYS sitt *uppföljande förslag till krispaket* för kulturen, som dessutom innehåller ett förslag till särskilt riktat stöd till enskilda näringsidkare som fått lägre omsättning under pandemin, men har små fasta kostnader, vilket är fallet för de flesta frilansande kulturskapare.

De krisstipendier som yrkesverksamma kulturskapare kommer att kunna ansöka om via Konstnärsnämnden och Författarfonden under hösten, omfattar inte och kommer inte att nå ut till alla enskilda näringsidkare på kulturområdet. Yrkesgrupper som vi redan nu vet faller utanför är t ex journalister (som inte är kulturjournalister) och läromedelsförfattare. Många av dessa är enskilda näringsidkare och har ingenstans att vända sig i dagsläget. Även av denna anledning är det viktigt med ett stöd som riktar sig särskilt till enskilda näringsidkare.

Allmänt om regeringens förslag till omsättningsstöd för enskilda näringsidkare

KLYS välkomnar att ett särskilt s k omsättningsstöd till enskilda näringsidkare införs, även om det tyvärr kommer alldeles för sent. Många enskilda näringsidkare på kulturområdet har redan gått i personlig konkurs eller tvingats lämna kulturarbetsmarknaden. Som ovan nämns har KLYS efterlyst satsningar som omfattar enskilda firmor ända sedan pandemin bröt ut för ett halvår sen.

Tyvärr ser KLYS en del brister i det förslag till omsättningsstöd som nu remitterats, eftersom kulturskapare med enskild firma kommer få svårt att uppfylla de kriterier som krävs för att erhålla stöd. Detta trots att promemorian uttryckligen pekar ut enskilda näringsidkare inom kultursektorn som exempel på sådana företag som drabbats hårt av utbrottet av covid-19 och därför ska vara primär målgrupp för det aktuella stödet.

För att det nya omsättningsstödet ska nå fram till den hårt drabbade kulturbranschen bör större flexibilitet i stödordningen införas och omsättningströskeln på minst 200.000 kr under föregående år slopas eller åtminstone sänkas.

Kulturarbetsmarknaden är en utpräglad frilansarbetsmarknad där tillsvidareanställningar är få. De allra flesta frilansar antingen genom visstidsanställningar eller genom att ta uppdrag som företagare. Drygt 50 % av kulturskaparna har valt att driva sitt företag som enskild näringsverksamhet. En mycket stor andel av kulturskaparna kombinerar dessutom sin enskilda firma med att ta visstids- och projektanställningar och får därmed också inkomster av tjänst. Andelen sådana s k kombinatörer utgör 23 %, alltså nästan en fjärdedel av alla

kulturskapare, jämfört med endast 3 % på arbetsmarknaden i övrigt enligt Konstnärsnämndens rapport från 2017. De som kombinerar sin enskilda firma med anställningar omsätter sällan mer än 200.000 kr i sin näringsverksamhet. Bland yrkesverksamma kulturskapare är det alltså inte ovanligt att en näringsverksamhet som utgör huvudsyssla omsätter mindre än 200.000 kr netto.

Utmärkande för kultursektorn är dessutom att intäkterna är oregelbundna över tid både mellan olika månader under ett år och mellan olika år. Betalning sker ofta i form av förskottsbetalningar och klumpsummor eller betalningar i efterhand, och ledtiderna är för många konstnärliga yrkesgrupper mycket långa. Den situationen gör det aktuella förslaget mycket problematiskt.

Undersökningar visar också att yrkesverksamma kulturskapares inkomster generellt ligger lägre än inkomster för yrkesverksamma inom andra branscher. Enligt Konstnärsnämndens rapport från 2017 var medianvärdet för den sammanräknade förvärvsinkomsten för hela konstnärgruppen 2014 217 808 kronor.

3.2 Utformningen av stödet

KLYS kan konstatera att det aktuella omsättningsstödet inte skiljer sig mycket från det tidigare införda omställningsstödet, trots att det här handlar om en helt annan typ av företagare. Detta är olyckligt. Omsättningsstödet borde ha utformats på ett mer flexibelt sätt och bättre anpassats till enskilda näringsidkare i de branscher som är mest drabbade av covid-19.

Den indelning som föreslås i tre olika stödperioder med tre olika omsättningskrav som ska jämföras med motsvarande perioder föregående år utgör **ett stelbent system som missgynnar enskilda firmor med ojämn debitering över tid**, vilket är fallet för de flesta enskilda näringsidkare inom kulturarbetsmarknaden. Ett enklare och mer rättvist system skulle vara att ha **ett krav om minst 30% minskad nettoomsättning utslaget under hela stödperioden**, och att referensperioden skulle utgöras av snittinkomsten per månad utslaget på den totala förvärvsinkomsten föregående år.

Stödperioden mars-juli bör redan nu förlängas till augusti-september 2020, eftersom vi kan konstatera att pandemin påverkat enskilda firmor även under dessa månader. Regeringen bör snarast återkomma med möjlighet till förlängning året ut.

Vi är också kritiska till omsättningströskeln på 200.000 kr som kan bli svår för många kulturskapare med enskild firma att nå upp till, även om de är yrkesverksamma och sedan länge etablerade på kulturarbetsmarknaden. Som ovan nämnts har kulturskapare ofta låga och mycket varierande inkomster över tid med långa ledtider, de kombinerar många gånger sin enskilda firma med anställningar för sin försörjning och lever dessutom i perioder på olika typer av stipendier, t ex arbetsstipendier från Konstnärsnämnden och Författarfonden. Enligt de nyckeltal som anges på sidan 31 i promemorian tydliggörs också att *konstnärlig och kulturell verksamhet* omsätter i genomsnitt 129.000 kr. Det förefaller därför mycket märkligt att det i förslaget införs en tröskel som ligger mycket högre (200.000 kr) än detta nyckeltal, trots att omsättningsstödet främst vänder sig till enskilda näringsidkare i de branscher som drabbats hårdast av covid-19, däribland kultursektorn.

Två enskilda firmor med exakt samma omsättningstapp riskerar med denna tröskel att få helt olika utfall beroende på om firman omsatte strax över eller strax under 200.000 kr under förra året. Denna orättvisa behöver rättas till.

KLYS föreslår därför ett slopande av omsättningströskeln på 200.000 kr alternativt en sänkning av beloppsgränsen till 100.000 kr för att fånga upp så många yrkesverksamma kulturskapare med enskild firma som möjligt.

En ytterligare problematik med förslaget är att de enskilda näringsidkare som varit sjukskrivna eller föräldralediga under den stipulerade jämförelseperioden inte kan komma i fråga för omsättningsstöd. KLYS anser därför att **tid med sjukpenning och föräldrapenning under 2019 ska göras överhoppningsbar vid beräkning av nettoomsättning för föregående år**, så att inte sjukskrivna och föräldralediga bestraffas på ett orättvist sätt vid ansökan om omsättningsstöd. Man bör alltså i dessa fall titta på ett år bakåt i tiden från det att sjukskrivningen/föräldraledigheten inleddes alternativt att dessa får välja andra referensmånader under föregående år, då de inte var sjukskrivna eller föräldralediga.

En annan grupp enskilda näringsidkare som bör skyddas och omfattas av stödet är de med nystartade enskilda firmor. En person som startade enskild näringsverksamhet i augusti kommer enligt liggande förslag inte ha möjlighet att söka. KLYS föreslår därför att sådana **enskilda näringsidkare som startat sitt företag under 2019 ska kunna använda tidigare inkomst från tjänst eller s k jämförelseinkomst till grund för omsättningsstödet**, på samma sätt som företagare med nystartad firma är skyddade i a-kasse- och sjukförsäkringssystemet under en period om 36 månader (s k skyddstid) efter det att de startat företag.

Det bör vidare **förtydligas vad som menas med att näringsidkaren under stödperioden inte ska ha varit "berättigad" till arbetslöshetsersättning för att erhålla stöd**. Det finns många enskilda näringsidkare på kulturområdet som har ansökt om arbetslöshetsersättning under sökperioden, men som ännu inte har fått besked från sin a-kassa om de har rätt till det. Anses dessa "berättigade" eller inte?

Kravet på att ansökan om omsättningsstöd ska "lämnas på heder och samvete" när det gäller att "nedgången i omsättningen så gott som uteslutande är orsakad av spridningen av covid-19" är långtgående. Hur ska en enskild kulturskapare kunna styrka att så är fallet?

Dessa omständigheter måste tas i beaktande och angivna justeringar göras när omsättningsstödet ska beredas och färdigställas, så att inte de mest behövande på arbetsmarknaden återigen faller utanför stödsystemen.

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetsledare KLYS